

SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM
Természettudományi és Informatikai Kar
Földtudományok Doktori Iskola
Gazdaság- és Társadalomföldrajz Tanszék

A város mint turisztikai tér, Szeged példáján

Doktori (Ph.D.) értekezés tézisei

Juray Tünde

Témavezető:
Dr. Mészáros Rezső
akadémikus, egyetemi tanár

Szeged, 2008

I. A témaválasztás indoklása, szakirodalmi előzmények

A város mint turisztikai célterület a legősibbek közé tartozik, tekintve, hogy e településforma kínálja a turisták számára legkoncentráltabban a vonzerőket. A városi tér tehát olyan komplex turisztikai funkciójú hasznosítást eredményez, amely feltétlenül érdemes arra, hogy geográfiai kutatás tárgyát képezze.

A városi turizmus különböző szempontból történő vizsgálata napjainkban virágkorát éli, mivel a turisták utazási motivációi között a legelőkelőbb helyeken szerepelnek a kulturális turizmus nagyobb kategóriájába tartozó városlátogató programok. Nem véletlen, hogy az utazásszervezői fogalmak között megjelent a „city break” kifejezés, amely a két-három napos városlátogató programokat takarja, amelyek népszerűsége töretlen növekedést mutat világszerte, különösképpen bizonyos európai városok esetében.

E tendenciát csak tovább erősíti, hogy a fejlett országok idősödő társadalmában szintén alappillért jelentenek a kulturális körutazások, amelyek sokszor már dominánsabbak, mint a szabadidős turizmus másik fő kategóriáját jelentő üdülési célú utazások, s amelyek természetesen minden korosztálynál kiegészülhetnek a városlátogatásokkal.

A városi turizmus folyamatainak nyomon követését indokolja az is, hogy szemben más turisztikai termékekkel, a turizmus e típusánál mérsékeltebb a szezonális, sőt inkább egyfajta időbeli forgalom-kiegyenlítő hatása van, amely fontos szempont a települések és térségek tudatos idegenforgalom-fejlesztésében.

A városokban zajló turizmus kutatásának másik fontos indítékát az adja, hogy az idegenforgalom erősen determinálja azok gazdasági-társadalmi fejlődését, és mint olyan, kiemelten fontos településfejlesztő tényező.

A korszerű idegenforgalom tehát elképzelhetetlen a városi turizmus nélkül, annak tradicionális formáját képezi, azonban pillanatnyilag még mindig meglehetősen kaotikus viszonyokat találunk a terminológia-rendszerét, valamint a kutatási megközelítéseket illetően.

A városokban zajló turizmus tudományos vizsgálata nem tekint vissza hosszú múltra. Bár vendégforgalmi vizsgálatok már az 1930-as években is készültek, azonban ezek csupán a statisztikai adatbázis kiértékelésére szorítkozó, passzív elemzések voltak, amelyek nem vették figyelembe a városi turizmus komplexitásából adódó bonyolult – idő- és térbeli – folyamatokat. A városi turizmus markáns megjelenése és kiemelkedése a turizmusföldrajzi tanulmányokból az 1990-es években kezdődött (PEARCE, D.G. 2001).

A kutatások általánosságban néhány főbb témakör és vizsgálati szempont köré csoportosulnak. Az első csoportba azok a marketingkutatások tartoznak, amelyek megpróbálták feltárni az adott település vendégforgalmának sajátosságait, de ide tartoznak a város- és turizmusmarketing kutatások is. Ezek rendszerint leíró jellegű, a klasszikus kereslet-kínálat elemzésen alapuló munkák, esetenként konkurenciavizsgálattal kiegészítve. A másik csoportba – gyakran felhasználva a marketingkutatások vendégkörelemzéseit is – a turizmuspolitikai típusú illetve felhasználású fejlesztési dokumentumok sorolhatók, míg külön irányt képviselnek azok a tanulmányok, amelyek földrajzi megközelítésűek.

Utóbbiak már valamilyen összefüggésben megragadják a városokban zajló turizmus sajátos térbeli vonatkozásait a turisták térpályáinak feltárása, vagy a turizmusban résztvevő helyi szereplők (szolgáltatók) funkcionális térhasználata szempontjából, a turisztikai helyek és létesítmények – azaz a turisztikai szuprastruktúra – térbeli eloszlásának elemzésével. Ezek a kutatások tehát részben a szociálgeográfia szemszögéből elemzik a témát, de geográfiai megközelítésű vizsgálatoknak tekinthetők azok is, amelyek a városi turizmus bonyolult – gazdasági-társadalmi-környezeti – településfejlesztő hatásait vizsgálják.

A városi turizmus *nemzetközi szakirodalmában* mindegyik említett vizsgálati terület rendkívül határozottan megjelenik. Azon összegző munkák sorából, amelyek a városi turizmus elméleti háttérével foglalkoznak, néhány mindenképpen kiemelkedik (ASHWORTH, G.J. 1992; VAN DEN BURG, L. 1995; PAGE, S. 1996; PEARCE, D. 2001). Érdekes a piacelemzések között az a tanulmány, amely túllépve a hagyományos utazási szokás szocio-demográfiai elemzésén, megkísérli a városi turistatipológia kialakítását (THOMPSON, K. 2003), vagy az a városmarketinggel kapcsolatos munka, amely a „város értékesítésének” kérdéseire keresi a választ (SHAW, G.-COLES, T. 2005) brit esettanulmányokon keresztül.

A *magyar szakirodalomban* a publikációk előzőekben leírt megoszlása rendkívül szembeötlő, különösen, ami a földrajzi, és azon belül is a szociálgeográfiai megközelítést illeti a témának. E kutatói vonulat immár több generáción keresztül nyomon kísérhető (LETTRICH E. 1970; BERÉNYI I. 1979, 1981, 1986; MARTONNÉ E.K. 1988, 2002; MICHALKÓ G. 1996, 1997, 1999). Ezek a tanulmányok a városi tér turisztikai hasznosításának és hasznosulásának vizsgálati köré csoportosulnak, többnyire a turisztikai szuprastruktúra térbeli megoszlása, illetve a turisták térpályáinak elemzése révén. A turizmuspolitikai típusú munkák rendszerint települési önkormányzati megrendelésre készült fejlesztési dokumentumok, amelyek gyakran ötvözik magukban a klasszikus marketingkutatót, de szporadikusan megjelentek már az utóbbi kategóriába tartozó önálló tudományos munkák is (BAKUCZ M. 2000).

A dolgozat vizsgálatának tárgyát képező Szeged esetében is készültek a város turizmusával kapcsolatos kutatások, elsősorban turizmuspolitikai célokból, ezek azonban főként közgazdaságtani, illetve marketingszemponútú megközelítések voltak, többnyire hanyagolták a térhasználati kérdéseket, így a geográfiai vonatkozásokat. Ezért tűnt célszerűnek egy, a város turizmusát új megközelítésben vizsgáló kutatás lebonyolítása, amely azon kívül, hogy árnyaltabbá teszi a szegedi idegenforgalomról kialakult képet, összegző munkát is jelent a témában.

II. A kutatás célkitűzései, alkalmazott módszerei

A dolgozat szerkezetéből fakadóan az elérendő célok is két nagyobb csoportra oszthatók. *A városi turizmus elméleti kérdéseivel foglalkozó fejezetek esetében a kutatás céljai a következők voltak:*

- A nemzetközi és hazai szakirodalom alapján áttekinteni a városi turizmus kutatásának meghatározó szakmai előzményeit, fogalmának értelmezését.
- Az előző pontban foglaltak alapján a városi turizmus fogalmának pontosítása, megkísérelve egy új definíció megalkotását.
- A turizmus által használt települési terek tipizálási módszertanának továbbfejlesztése.

A disszertáció további – Szeged várost mint turisztikai teret vizsgáló – fejezeteihez újabb célkitűzések kapcsolódnak. E fejezetek vizsgálatai során alapvető cél volt átfogó képet nyújtani Szeged turizmusáról, szem előtt tartva az ágazat városi térben megnyilvánuló sajátosságait, térformáló szerepét. Cél volt továbbá a szegedi turizmusföldrajzi kutatási hiányosságok pótlása is, felhasználva és egyúttal összegezve az utóbbi évek során végzett empirikus vizsgálatok eredményeit.

A dolgozat végső célja az volt, hogy geográfiai szemszögből elemezze egy Szeged nagyságú város turisztikai térhasználatát, feltárva annak sajátosságait. Vagyis olyan eredmények elérésére törekedtünk, amelyek a helyi turisztikai szakma számára is adaptálhatók, a helyi turizmusfejlesztésbe beépíthetők, és amelyek lehetővé teszik a későbbiekben a turizmus által hasznosított tér tudatos kibővítését Szegeden.

A dolgozat Szeged komplex turizmusföldrajzi vizsgálatait elvégző fejezetei kapcsán tehát a következő célok fogalmazódtak meg:

- Szeged turisztikai funkcionális térhasználatának átfogó bemutatása, részben a másodlagos források, részben a több éven keresztül végzett elsődleges, empirikus kutatási eredmények segítségével.
- A hagyományostól eltérő kutatási módszertan bevezetése a lakosság turizmussal professzionálisan foglalkozó részének turisztikai mentális térképezésére.
- A városi lakosság turisztikai térhasználatot determináló szerepének feltárása és igazolása a szegedi példán keresztül.
- Annak a feltevésnek az igazolása, miszerint a szegedi turisztikai forgalom azért koncentrálódik erőteljesen a Belvárosra, vagyis Szeged Kiskörúton belüli területeire, mert a lakosság e terület turisztikai vonzerőit preferálja

mind az informális, mind a formális, turisták felé irányuló kommunikáció esetén.

- A szegedi turisztikai funkcionális tér differenciáltságának feltárása – a másodlagos forrásokon kívül – az ágazatban tevékenykedő lakosság, valamint a civilek mentális térképeinek segítségével, különös tekintettel a városon belüli, és külvárosi turisztikai perifériák feltárására.
- A városi turizmusmarketingben és –tervezésben a gyakorlatban is felhasználható kutatási eredmények létrehozása.

Alkalmazott kutatási módszerek

A kutatási módszerek esetében is eltér az alapvető metodika a teoretikus fejezetek, és a Szegedet vizsgáló alkalmazott kutatások között. A dolgozat azon fejezetiben, ahol a városi tér turisztikai funkciók szerinti tagozódása, és az ehhez kapcsolódó elméleti háttér kialakítása áll a középpontban, inkább a *másodlagos módszereket* használtuk.

Az összegyűjtött nemzetközi és hazai szakirodalmak alapján lehetőség volt a klasszikus kutatási módszer, a *forráselemzés* alkalmazására. E fejezetek vizsgálatai során a *tartalomelemzés* módszerére is sor került (pl. a városnéző programok katalógusokban, útikönyvekben való útvonalainak szemrevételezése és összevetése), amellyel lehetővé vált annak megismerése, hogyan használják jelenleg Szegedet – mint az idegenforgalom színterét – a turizmussal professzionálisan foglalkozó helyi szereplők.

A turisztikai funkciójú térhasználatot, és annak fejlődését mutatja a szolgáltatásokat nyújtó cégek, vállalkozások térbeli elhelyezkedése a városban. Ehhez KSH *statisztikákat*, az Engedélyezési és Közigazgatási Hivatal adatait, városi internetes portálok adatbázisát egyaránt használtuk. A kapott eredményeket *tematikus térképek* szemléltetik, de szintén a térképezés volt az eszköz a helyi turisztikai kiadványokban szereplő programok térpályáinak vizsgálatakor, és annak megjelenítése során is.

A funkcionális térhasználat szociálgeográfiai vizsgálatához azonban nem elegendők az elemzés mélységéhez képest csupán szűkösen rendelkezésre álló szekunder források (turizmusstatisztika, turizmustörténet), hanem szükséges a legkülönbébb *empirikus kutatási módszerekkel primer adatbázishoz* jutni. E célt szolgálták azok a vizsgálatok, amelyek lehetővé tették a város turisztikai állapotának beható tanulmányozását, és egy átfogó helyzetelemzés elkészítését.

A város turizmusára vonatkozó elsődleges adatforrás volt az a 2003-ban folytatott *kérdőíves kutatás*, melynek eredményeit Szeged turisztikai koncepciójának készítéséhez is használtuk, s amely tanulmányt Szeged Megyei Jogú Város Önkormányzata szakértői anyagként 2004-ben hivatalos fejlesztési dokumentumként jóváhagyta. E kutatás elsődlegesen a város turisztikai

helyzetének, a keresleti és kínálati oldal vélekedésének és kívánságainak, elvárásainak feltárását szolgálta 398 belföldi és külföldi turista, továbbá az összes turizmusban érdekelt helyi vállalkozás (120 egység), és a lakosok (223 fő) megkérdezése révén. Ennek a kutatási folyamatnak részét képezte természetesen a helyi szakemberekkel történt *mélyinterjúzás* is, amely vélekedések szintén meghatározóak a város turizmuselemzéseinek tekintetében.

A metodikában továbbá helyet kapott egy 208 szegedi, civil lakos bevonásával történt reprezentatív *mentális térképezés*, amely azt vizsgálta, hogyan látják Szegedet polgárai, mint turisztikailag hasznosítható teret. A mentális térképezés nem szabadon rajzoltatott, hanem a kérdőívezés során választ adók által megnevezett látnivalók vaktérképen történő jelöltetésével zajlott, így kétszeres információhoz juthattunk: egyrészt a szegediek által fontosnak ítélt helyszínek esetében a vonzerő első említési gyakoriságát illetően, másrészt a jelölés sikerességével, megíúsulásával, pontosságával kapcsolatosan következtetéseket vonhattunk le a megkérdezettek esetében a turisztikai tér ismeretéről.

III. Az eredmények összefoglalása

Kutatásunk főbb eredményei a céloknak megfelelően egyrészt a városi turizmus elméleti kérdéseire, másrészt a dolgozat fő témáját jelentő szegedi turizmus geográfiai megközelítésű – azon belül is elsősorban a turisztikai tér funkcionális – vizsgálatához kötődnek.

1. A dolgozat *definiálja a városi turizmus fogalmát*, miszerint a városi turizmus a városi térben zajló, a turizmushoz kapcsolódó minden olyan tevékenység, amely magában foglalja a turisták összes aktivitását, továbbá a szükségleteik kielégítésére létrejött szolgáltatásokat és intézményeket, valamint ezek tevékenységeit. A meghatározás lehetővé teszi a városi turizmus egységes értelmezését, elméleti keretet biztosítva egyes részterületeinek vizsgálatához.

2. A *városi turizmus elméleti hátterének bővítése*. Ennek során definiáltuk a turisztikailag hasznosult, azaz hasznosított, valamint a potenciálisan hasznosítható tér fogalmát, és lehatárolásának lehetőségeit. Megállapítottuk, hogy a már használt teret jól kijelölik a turisztikai szuprastruktúra létesítményei (pl. szálláshelyek, éttermek), azok ugyanis a térben ott koncentrálódnak elsődlegesen, ahol a gazdasági megtérülést legbiztosabbnak látják, vagyis a vonzerők közelében, ahol a turisták előfordulási gyakorisága a legnagyobb. A turisztikai szolgáltatók térbeli elterjedésén kívül a használt tér a turisták jellegzetes térpályái alapján is meglehetősen pontosan és konkrétan lehatárolható. Ezt a populáris vonzerők látogatottsági adatai, illetve a turista-megkérdezések eredményei alapján kvantitatív módon is mérhetjük. Bonyolultabb a *hasznosítható tér* kijelölése, hiszen itt csak fejlesztési elképzelésekre, trendekre és prognosztizációra támaszkodhatunk.

A *használt tér* elemzése sokféle szempont szerint történhet, amely egyúttal azt is jelenti, hogy a turisztikai funkcionális teret is további részterekre (ha úgy tetszik alterekre) oszthatjuk.

A funkcionális turisztikai térhasználat egyik vizsgálati módja és lehatárolási lehetősége az *utazási motivációk* szerint történik. E tekintetben markáns térhasználati különbségek tapasztalhatók a városba látogató turisták körében. Míg a szabadidős turista – az útikönyvek, információs anyagok, vagy a barátoktól, ismerősöktől hallottak alapján, és tartózkodási időlimitjének figyelembe vételével – a lehető legtöbb látványosságot igyekszik felkeresni, vagyis a városi tér egy igen jelentős részét használja, addig a hivatásturista kötött, és a munkavégzéshez kapcsolódóan szoros időrendben zajló programja miatt nem tudja, de rendszerint nem is igényli a klasszikus turisztikai látványosságok felkeresését. Az utóbbi csoport tagjai tehát jóval kisebb városi teret használnak turisztikai funkciókra, mint akik a szabadidő eltöltése végett érkeznek a városokba.

Eltérően alakul a *különböző korcsoportokhoz tartozó* turisták térhasználati is. Míg az ifjúsági korosztály gyalogosan, vagy a városi tömegközlekedéssel szereti felderíteni a várost, annak „alternatív”, a tömegturisták által preferált helyszíneken kívüli területeit is, addig a rendszerint szervezeten utazó senior korosztály a kényelmesebb, jórészt különjáratú autóbusszal történő városnéző programokat részesíti előnyben, illetve kedveli a látnivalók busszal történő megközelítését rövid

sétával kombinálva, hiszen itt már bizonyos egészségügyi problémák is nehezíthetik a hosszútávú személyes mozgást.

A funkcionális térhasználat alakulását alapvetően befolyásoló tényező a *városok mérete és jellege* is. Másképpen alakul a térhasználat a metropoliszokban, mint a közép- és kisvárosokban. Az alapvető különbség a térhasználat világosan kimutatható differenciáltságában és a lefedett terület nagyságában van: a nagyvárosokban, világvárosokban a turisztikai vonzerők diffúz módon helyezkednek el, nem koncentrálnak kizárólag a történelmi városmag, vagy az újonnan kialakult city területére. Ez természetesen azt is jelenti, hogy a kínálati létesítmények (szálláshelyek, vendéglátóhelyek) is kiegyenlítetten találhatók a nagyvárosok egész területén.

TURISZTIKAI FUNKCIONÁLIS TÉR		
	HASZNOSÍTOTT (HASZNÁLT)	HASZNOSÍTHATÓ
HASZNÁLÓK SZERINT	• HELYI LAKOS • TURISTA • TURIZMUSSEL FOGLALKOZÓ HELYI LAKOS	
MOTIVÁCIÓK SZERINT	• SZABADIDŐS TURISTA • HIVATÁS TURISTA	
ÉLETKOR SZERINT	• IFJÚSÁGI • „AKTÍV” KORÚ • SENIOR	
VÁROSOK MÉRETE SZERINT	• METROPOLISZ • NAGYVÁROS • KÖZÉPVÁROS • KISVÁROS	
VÁROSOK JELLEGE SZERINT	• TÖRTÉNELMI VÁROS • KIKÖTŐVÁROS • ÜDÜLŐTELEPÜLÉS (RESORT) • VALLÁSI KÖZPONT • FÜRDŐVÁROS (például)	

1. ábra A városi turisztikai tér felépítése (Szerk.: Juray Tünde)

Kutatásunk alapján a keresleti igények különbségeit is térdifferenciáló tényezőnek tarjuk. A kisebb átlagos költséssel rendelkező turisták számára kínált kedvező árfekvésű szálláshely- és vendéglátó szolgáltatások ugyanis a városok periférikus területeire települnek, és éppen relatíve kedvezőtlenebb földrajzi helyzetük miatt tudják alacsonyabb árfekvésüket fenntartani. Jelentőségük az ágazat sikeres működése szempontjából ugyanolyan fontos, mint a presztízzsel bíró

szolgáltató létesítményeké, hiszen ezek a kiszolgáló egységek a repülőterek, kikötők, vasútállomások, városkörnyéki fő közlekedési útvonalak (autópályák és azok körgyűrűi, be- és kivezető főútvonalak) mentén helyezkednek el a városok „testében”. Utóbbiak alapján külön figyelmet érdemel a városok tranzitforgalma, mint térformáló tényező.

3. *A dolgozat Szeged komplex turizmusföldrajzi jellemzését adja.* Ilyen típusú összegző munka nem készült idáig, csupán a turizmus fejlesztését részben vagy egészében szolgáló tervdokumentumok léteztek, amelyek nem is törekedtek a szegedi turizmus térbeliségének, városfejlesztő hatásának megragadására. A turisztikai szuprastruktúra egyes elemeiről rendelkezésre álló másodlagos adatok alapján készült tematikus térképek segítségével geográfiai összefüggéseket tártunk fel. Ezeken a térképeken világosan látszik, hogy – a turisztikai szolgáltatók telephelyeit tekintve – területi megoszlásuk a város Kiskörúton belüli területén összpontosul, nincsenek alközpontok a városból kivezető főútvonalak mentén, vagy a külső városrészekben. A város idegenforgalmi adóbevételeinek alakulása pedig rámutat a turizmus gazdasági súlyára, potenciális településfejlesztő szerepkörére. Vizsgálataink alapján az alábbi megállapítások fogalmazódtak meg.

- Szeged turisztikai térhasználata még mindig a Belvárosra, vagyis szűkebb értelemben a Kiskörúton belüli térségre, tágabban értelmezve a Nagykörút által határolt területre korlátozódik, mind a turisztikai szolgáltatók (utazási irodák, szállás- és vendéglátóhelyek) (2. ábra), mind a kiadványokban is fő vonzerőként megjelenített látnivalók és programok vonatkozásában.
- A turisztikai létesítmények olyan koncentráltan vannak jelen a Kiskörút által határolt területen, hogy megállapíthatjuk egy egyszerű központi turisztikai negyed (CTD-Central Tourist District) (GETZ, D. 1993) kialakulását.
- Jellemző a szegedi turisztikai térhasználatra, hogy a szolgáltató objektumok, és a preferált látnivalók területi struktúrája a CTD-n (központi turisztikai negyeden) kívül nem hozott létre a városon belül turisztikai alközpontokat. Az alközpontok kialakulását részben a város nagyságrendje, részben az ismert és közkedvelt látnivalók majdnem kizárólagos belvárosi koncentrálttsága, valamint a szuprastruktúra jelenlegi területi megoszlása akadályozza.
- Az utazási irodák jellegzetes tengelyt alkotva sorakoznak a belváros sétálónegyedében, részeként a tercier és kvarterner ágazatok belvárosi térhódításának. Ez az átalakulás erőteljesen rányomja a bélyegét a területet jellemző nagyvárosi formacsoportra. Az irodák tulajdonosai az utcai frontra nyíló, többemeletes házak aljában található üzletsorok helyiségeinek bérlői, ritkábban tulajdonosai. Így válik a turizmus a város morfológiai jegyeinek alakítójává is.
- Szeged esetében is fontos arculatalakító tényező a turizmus: egyrészt az emblemikus helyek kiválasztódásával, amelyek a város nevét fémjelzik, másrészt egy rendezett belvárossal, ahol a turisztikai szolgáltatók koncentrálódnak.

- A lokális turizmuspolitika törekvése, miszerint igyekeznek bekapcsolni a város turisztikai vérkeringésébe a belső és külső perifériákat, már megmutatkozik az információs kiadványok programajánlataiban (3. ábra).

4. *A szegedi városi tér turisztikai szempontú funkcionális kutatásának eredményei a lakosság mentális térképezése alapján.* Szeged turisztikai térhasználatáról a legtöbb eredménnyel a civil lakosság körében végzett mentális térképezés szolgált, de a vizsgálatnak fontos részét képezte a város turizmustervezését és –marketingjét végző szakemberek kiadványokban deklarált turisztikai térszemléletének elemzése is. Ezek alapján a legfontosabb megállapítások a következők.

- A lakosság turizmussal hivatásszerűen nem foglalkozó részének mentális térképein megjelenő, kiemelt vonzerőnek tekintett látnivalók térbeli elhelyezkedése igazolja, hogy szinte kizárólag a Belvárosra korlátozódik a szegediek turisztikai helyismerete. A civil lakosság turisztikai térről alkotott képét nem csupán a megnevezett vonzerők, azok említési gyakorisága, de a jelölésük száma és pontossága is mutatja (4. ábra).
- A Nagykörúton kívüli területek a turisztikai térhasználat tekintetében már városi (belső) perifériának számítanak. Vonatkozik ez a városnak a Tisza bal partján fekvő, történelmileg kialakult Újszeged nevű városrészére is, illetve az ott található látnivalókra. Ezeken a területeken néhány pontszerű, ám annál erősebb vonzással bíró látnivaló található, amelyek igen erőteljesen megjelennek a turizmussal hivatásszerűen nem foglalkozó lakosok mentális térképein is (pl.: Fűvészkert, Vadaspark). (5. ábra)
- A belső perifériákon található, a helyi lakoságnál is meghatározó vonzerőként megjelenő objektumok jelölési pontossága a városközponttól mért növekvő távolsággal együtt rohamosan romlik, de a jelölés eredményességét determinálja a szűkebb lakókörnyezet ismerete is.
- A turisztikai tér külső perifériái azok a városrészek, amelyeket a 70-es években csatoltak a városhoz. Ezek erőteljesen őrzik identitásukat, és ezzel együtt „pszichés függetlenségüket”, amely abban is megmutatkozik, hogy nem integrálódtak szervesen – csak adminisztratív – a várostestbe. A fentiek következménye a turisztikai térhasználatra nézve pozitív és negatív hatással egyaránt bír. A kedvező hatás, hogy ezekben a városrészekben (az egykori önálló településeken) megőrződtek olyan tradicionális tevékenységek, mint a rózsatermesztés (Szőreg), vagy a gyékényfonás (Tápé), amelyek ma már különlegességnek számítanak, így turisztikai vonzással bírnak megfelelő programszervezés esetén. Kedvezőtlen viszont, hogy még a helyi lakosok számára sem jelennek meg Szegedhez kapcsolódó érdekességgként ezek a területek sajátos vonzerőikkel, mert valódi egységesülés hiányában maguk a szegediek sem ismerik eléggé a városrészeket.

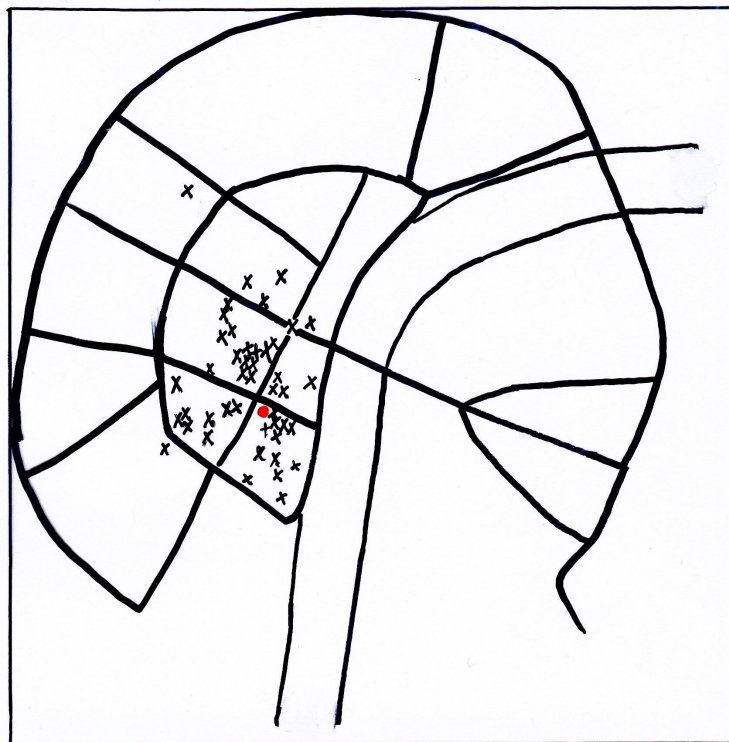
Összevetve a turisták által leginkább látogatott vonzerőket, a helyi lakosok által leggyakrabban említett és leghelyesebben jelölt látnivalóival a városnak, valamint a hivatalos információs kiadványokban megjelenített látványosságokkal, egyértelműen bizonyítható az az összefüggés, miszerint a város lakosságának civil és turizmussal professzionálisan foglalkozó része – a formális és informális csatornákon keresztül – együttesen alakítja, formálja Szeged turizmus által hasznosított terét, alapvetően determinálva a turisztikai funkcionális térhasználatot.

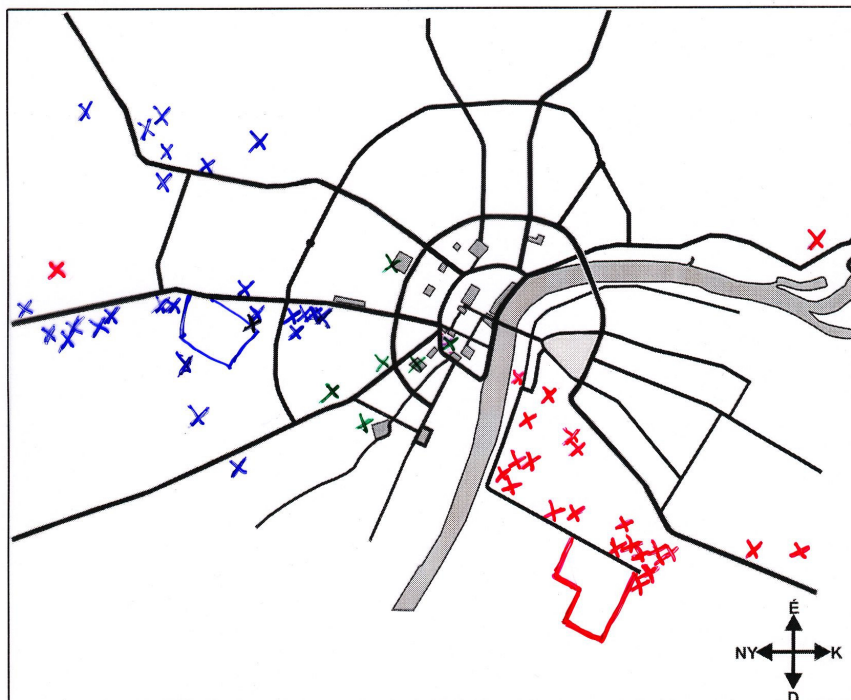
2. ábra Utazási irodák helye Szegeden 2007-ben (Forrás: saját szerkesztés)

3. ábra A városnéző elektromos kisvonat állandó útvonala Szegeden
(Forrás: saját szerkesztés, 2007)

4. ábra A Dóm helytelen jelölései a mentális térképeken
 Jelek: piros pont=a látnivaló tényleges helye; fekete X=téves jelölések
 (Forrás: saját kutatás, 2007)

5. ábra A külső városrészekben található turisztikai vonzerők megjelenése a mentális térképeken
 Jelek: piros x=Füvészkert; kék x=Vadspark; zöld x=Alsóvárosi templom téves jelölései
 (Forrás: saját kutatás, 2007)

III. Az eredmények hasznosításának és a kutatás folytathatóságának lehetőségei

A dolgozat eredményei alapvetően két területen használhatók fel: az elméleti eredmények a turizmusföldrajz városi turizmus vizsgálataiban, a gyakorlati eredmények – a primer kutatás megállapításaira támaszkodva – a szegedi turizmuspolitikában, a fejlesztések során.

1. A városi turizmus megalkotott definíciója lehetővé teszi a városokban zajló turisztikai jelenségek egységes értelmezését, míg a turizmus szempontjából hasznosított és hasznosítható terek különböző szempontok szerinti lehatárolása elméleti keretet biztosít a városok turisztikai funkcionális térszerkezet-vizsgálatához.
2. A kutatás eredményei – különös tekintettel az empirikus vizsgálatokra – hasznosíthatók Szeged tudatosan tervezett turizmusfejlesztésében, hiszen ehhez hasonló, a turizmus térfolyamatait az elemzések középpontjába állító, de az ágazat más aspektusait is feltáró komplex tanulmány eddig nem készült a városban.
3. A vizsgálatok eredményei felhasználhatók a szegedi turisztikai promóciós tevékenységgel foglalkozó szervezetek számára, hiszen a gyakorlatban csak ilyen módon realizálható a turisztikailag hasznosított tér kiterjesztése.
4. A dolgozat eredményeinek tükrében ráirányítható a figyelem a város turizmusmarketing kiadványaiban megjelenő garantált turisztikai programokkal, a perifériák látnivalóinak hangsúlyosabb bemutatásával a belvároson kívül eső – de ugyanakkor még a várostestben elhelyezkedő – belső perifériákra, és külvárosi perifériákra, növelve azok látogatottságát.
5. A kutatás folytatásaként szándékunkban áll feltárni egyrészt Szeged város lakosainak rekreációs térhasználatát (amely hű tükre lehet a lakosság életszínvonalának, illetve életstílus-változásainak), valamint a jelenleginél részletesebben is megvizsgálni, hogy a város milyen szignifikáns településközi turisztikai térpályákkal jellemezhető, nem csupán Csongrád megye, de a Dél-Alföldi Régió és – egy konkurencia-elemzés eredményeként – országos viszonylatban is.
6. A későbbiekben célszerű lesz egy, a városba érkező bel- és külföldi turisták térpályáit feltáró elemzésnek az elvégzése is, és az eredmények összevetése a dolgozat megállapításaival.

A dolgozat tárgyát képező kutatás eredményei remélhetőleg hozzájárulnak ahhoz, hogy Szeged város turizmusának tudatos fejlesztésében a tradicionális szempontokon kívül újak is érvényesüljenek, elősegítve ezáltal hosszútávon a városi perifériákon található vonzerők bevonását a turizmusba, fokozva az ágazat sikerességét, lehetővé téve Szeged hazai és nemzetközi turisztikai versenyképességének növelését.

IV. Az értekezés témakörében megjelent publikációk

1. **JURAY T.-PETŐNÉ DEDÁK A.-EUROTERTV** 2002. BT. 2003: Szeged Megyei Jogú város idegenforgalmi koncepciója
2. JURAY T. 2004: Szeged turizmusa, avagy vissza a jövőbe. in: MÉSZÁROS REZSŐ (szerk.) Szeged társadalomföldrajzi nézőpontból, Szeged pp. 139-153.
3. JURAY T. 2004: A városi turizmusfejlesztés és -tervezés kérdései a szegedi turisztikai koncepció készítésének kapcsán. in: ABONYINÉ, P. J.- KOMAREK, L. (szerk.): 40 éves a Szegedi Tudományegyetem Társadalom- és Gazdaságföldrajz Tanszéke. pp. 89-99.
4. JURAY T. 2004: A városi turizmusfejlesztés kérdései Szeged példáján in: CSAPÓ T. (szerk.) A településföldrajz helyzete és főbb kutatási irányzatai az ezredforduló után, Szombathely. pp. 109-122.
5. JURAY T. 2005: Urban tourism development: The example of a South-Hungarian city, Szeged. in: SCHNELL, P.-LANDGREBE, S. (ed.) 2005: Städtetourismus. Oldenburg Verlag. München, Wien
6. JURAY T. 2005: Questions of tourism development and urban improvement: the example of Szeged, Hungary in: VERT, C. (ed.): The Evolution of the National Colocviums in Geography of Population and Human Settlements, Temesvár-Buzias. (CD-ROM) pp. 239-253.
7. JURAY T. 2007: Relations between tourism development and urban improvement: the example of Szeged. in: KOVÁCS CS. (szerk.): From villages to cyberspace. pp. 249-260.

V. Egyéb publikációk

1. JURAY T. 1999: The development possibilities of tourism in the South-East Hungarian Region. in: Turizam br. 3. Contemporary Trends on Tourism, Novi Sad. pp. 29-32.
2. A Dél-Alföld turisztikai koncepciója és fejlesztési programja 2000: Szeged. pp.1-12., 69-80.
3. JURAY T. 2002: A turizmusoktatás és kutatás kihívásai hazánkban a 21. század kezdetén in: AUBERT A. (szerk.): A turizmus aktuális kérdései Magyarországon, Pécs. pp.138-143.
4. JURAY T. 2003: A regionális és interregionális tematikus utak szerepe Európában. in: SZÓNOKYNE A. G. (szerk.): Határok és az Európai Unió. pp. 134-141.
5. JURAY T. 2004: Az európai turizmus területi folyamatainak változása a közeli jövőben, különös tekintettel az Európai Unió keleti bővítésének következményeire. in: KIS M.-GULYÁS L.-ERDÉLYI E. (szerk.) 2003: Európai kihívások 2. pp. 215-219.
6. JURAY T. 2004: A demográfiai változások hatásai a turizmus folyamataira napjainkban II. Magyar Földrajzi Konferencia (CD-ROM)
7. A Duna-Körös-Maros-Tisza Eurorégió fejlesztési stratégiája 2005: MTA RKK Alföldi Tudományos Intézet Békéscsabai Osztály
8. JURAY T. 2005: A turizmus és annak fejlesztési lehetőségei a Duna-Körös-Maros-Tisza Eurorégióban. in: SZÓNOKYNE A.G. (szerk.) Határok és Régiók konferenciakötet, Szeged. pp. 493-501.
9. MEDGYES T.-KÓBOR B.-PÁL-MOLNÁR E.-JÁNOSI T.- **JURAY T.** 2006: Regionális foglalkoztatás-politikai intézkedések előkészítése az uniós források tervezhető felhasználásához a Dél-alföldi Régió területfejlesztésében. Szeged, GeoKarrier.
10. JURAY T. (szerk.) 2007: A Dél-Alföldi Régió ifjúságturisztikai stratégiája. Szeged, GeoKarrier.
11. JURAY T. 2007: Pillanatkép az ifjúsági turizmus nemzetközi trendjeiről és hazai helyzetéről. in: KOVÁCS CS.-PÁL V. (szerk.): A társadalmi földrajz világa pp. 227-240.
12. **JURAY T.**-CSORDÁS L. 2007: A második otthonok mint térformáló tényezők in: Földrajzi Közlemények 2007/3. pp. 187-203.

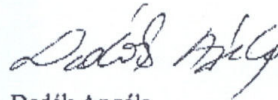
NYILATKOZAT

Ahírlírott kijelentem, hogy a

Juray T.-Petőné Dedák Angéla-Euroterv 2002. Bt. (2003): Szeged Megyei Jogú Város idegenforgalmi koncepciója

címmel megjelent publikációban a Juray Tünde által végzett munka meghatározó jelentőségű. Ezt a közleményt mindeddig nem használtam fel tudományos fokozat (Ph.D.) megszerzésére, és azt a jövőben sem áll szándékomban.

Hága, 2008. június 3.

Dedák Angéla